

CORONAVIRUSUL ȘI CREAȚIILE SALE LEXICALE (1)

ELENA TRIFAN/IOAN-ADRIAN TRIFAN

ARGUMENT

Cuvinte cheie: coronavirus, corona, Covid.

În articolul de față ne-am propus să studiem cuvintele: *coronavirus*, *2019-nCoV*, *SARS-CoV2*, *COVID-19*, datorită actualității lor și frecvenței de care s-au bucurat în vocabularul românesc și internațional în timpul recente pandemii.

Am avut în vedere sensurile cuvintelor, forme flexionare, variante ortografice, etimologia, valori stilistice, confuzii și greșeli de întrebuințare în uz, productivitatea lor lexicală.

După cum menționează specialiștii, „coronavirusurile sunt o familie de virusuri care pot provoca boli la animale sau la om. La oameni provoacă infecții respiratorii de la răceala comună la boli mai severe.” cdt-babeș.ro

Termenul *coronavirus* s-a format în limba engleză prin compunere din cuvântul latinesc „corona” (datorită asemănării formei lui cu o coroană) și substantivul virus. Are forma prescurtată CoV (**coronavirus**).

Din anul 1930 când a fost descoperit și până în prezent a dezvoltat mai multe tipuri, dintre care cele mai cunoscute sunt 3, din cauza epidemiilor pe care le-au provocat:

SARS – CoV – Coronavirusul Sindromului Respirator Acut Sever, abreviere din engl. **Severe Acute Respiratory Syndrome**, care a fost descoperit în China, în anul 2002.

MERS-CoV – Coronavirusul Sindromului Respirator din Orientul Mijlociu, abreviere din engl. **M**iddle **E**ast **R**espiratory **S**ndrome **C**oronavirus, descoperit în anul 2012, în Orientul Mijlociu

SARS-CoV-2 – Sindromul Respirator Acut Sever și-a făcut apariția provincia Hubei, localitatea Wuhan din China în decembrie 2019 și a declanșat epidemie la nivel mondial.

În cele ce urmează ne vom referi numai la ultima variantă de coronavirus, adică *SARS-CoV-2*, care în ciuda efectelor negative pe care le-a avut asupra stării de sănătate a oamenilor și economiei mondiale, a înregistrat însă și consecințe pozitive, mai ales sub raportul creativității și ingeniozității umane, a spiritului de solidaritate.

Noutățile aduse de coronavirusul *SARS-CoV-2* s-au manifestat, în primul rând, în plan lexical unde a dat naștere unor termeni cu statut internațional sau local.

Ne vom ocupa, în mod deosebit, de numele virusului și al bolii pe care a provocat-o.

La început a fost denumit „virusul chinezesc” sau „virusul din Wuhan”, datorită manifestării sale pentru prima dată în această localitate din China.

Ulterior în limba engleză a fost denumit „novel coronavirus”, „noul coronavirus” în traducere românească.

Organizația Mondială a Sănătății i-a atribuit și denumirile științifice: *2019-nCov2*, 2019 reprezentând anul când a fost descoperit, *n* abreviere de la *novel*, *Cov* de la *coronavirus*, și *SARS-CoV-2*, adică Sindromul Respirator Acut Sever care se manifestă pentru a doua oară.

„Virusul este de origine animală și provine cel mai probabil de la lilieci având ca gazdă intermediară un animal pe cale de dispariție numit pangolin; a mai fost denumit și „Virus Wuhan” după numele orașului chinezesc în care a fost identificat primul focar.” medihelp.ro, 1.04.2020; „Pneumonia cu *noul coronavirus (2019-nCoV)* este o boală respiratorie acută depistată inițial în orașul Wuhan, provincia Hubei, China.” cnsbct.ro, 22.01.2020; „Semnele comune ale infecției cu *noul coronavirus* includ febră, tuse și dificultăți de respirație.” unicef.ro, 11.03.2020; „Cu ce tulpini seamănă virusul *SARS-CoV2* care circulă în România?” digi24.ro, 18.05.2020.

Încă înainte de 2019 coronavirusului i-a fost atribuită și denumirea trunchiată *corona*, preferată, probabil, datorită formei fonetice mai reduse, sonorității și sensului mai blânde: „Mulți sunt de acord că după *corona* lumea de lângă noi va fi altfel.”dw.com, 8.04.2020; „În focul producției și experiențelor debordante a făcut și exportat virusul numit *Corona*.”dw.com, 24.02. 2020.

Cuvintele „coronavirus”, cât și „corona” sunt ortografiate atât cu minusculă, cât și cu majusculă, dar mai frecvente sunt cele scrise cu minusculă, „coronavirus” este scris uneori și în două cuvinte: „Screening și prevenție în cazul *Corona Virus*.” medihelp.ro, 7.05.2020; „Gordon Brown, fost prim-ministru al Marii Britanii, propune crearea unui Guvern Global pentru gestionarea Pandemiei de *Coronavirus*.” uzp.org.ro, 27.03.2020.

Virusul a fost studiat și din perspectivă politico-ideologică, ceea ce i-a atras denumiri precum: „virusul Partidului Comunist Chinez” și „virusul ideologic comunist chinez”.

„Publicația Epoch Times sugerează că un nume mai nimerit pentru acest agent patogen, este de *virus al Partidului Comunist Chinez* și invită pe toată lumea să se alătore în adoptarea și folosirea acestui nume.” epochtimes-romania.com, 19.03.2020; „Dr. Ionuț Țene: *Virusul ideologic comunist chinez* este un instrument geopolitic? ...Donald Trump are dreptate când vorbește de *virusul ideologic chinez*.” (Confluente literare, ediția nr. 3411, din 3.05.2020).

Din punct de vedere gramatical, cuvântul „corona” este folosit invariabil, „coronavirus” este de genul neutru, cu desinența de plural -*uri*, „coronavirusuri.”: „...această mutație îl transformă într-un virus cu mult mai contagios, oferindu-i proprietăți care nu se regăsesc în alte *coronavirusuri*.” Cancan.ro, 17.04.2020.

În unele texte prezente atât în presă, cât și pe WhatsApp am întâlnit și forma abreviată *C19*: „...din România că este bine să stea sine die acasă, pentru a se proteja de acest monstru invizibil, numit *C-19*.” uzp.org.r, 21.04.2020.

În presă sunt prezente toate denumirile amintite, dar în limba comună se manifestă preferința pentru forma cu sens generalizat, *coronavirus*.

În textele studiate de noi cuvântul *corona* are, în general, valoare stilistică neutră, dar există și articole în care are valoare depreciativă conferită de context, accentuată prin aliterare: „Coroana, corona, și carantina,” relația de paronimie „coroana-corona” și exclamațiile retorice „O *coroana* regală! O *corona* neletală!” (dw.cp, 24.02.2020) impregnate de un puternic gust amar al autorului.

Datorită virulenței cu care s-a manifestat, în absența unui tratament adecvat, în presa scrisă și audio-vizuală, pe rețelele de socializare, *coronavirusul* a fost definit prin substantive metaforice și adjective ce au trăsătura +malefic: *Satana, iad, infern, vampir, diabolic*:

„Coronavirusul e *Satana*, e ceva de pe altă lume.” Mediafax.ro, 24.03.2020; „Un medic detașat în *iadul* de la Suceava și-a revăzut fetița după 10 zile de la distanță.” Cancan.ro, 8.04.2020; „Acest *virus diabolic* – dacă există cu adevărat – se poate răspândi prin orice.” uzp.org.ro, 21.04.2020; „A numit virusul *vampirul* absolut care te suge de sânge.” ProTv, 14.05.2020.

Tot prin metaforă i se atribuie și puterea devoratoare a unui animal de pradă: „Păstrând proporțiile, virusul e *un lup mare și rău*, care, precum în povestea celor trei purceluși va veni și ne va distruge...” scena9.ro, 15.04.2020, iar prin comparație, are puterea distructivă a unui incendiu: „Când mă trezesc dimineața și merg la spital, e ca și cum aș merge *într-un incendiu*.” TV, 2.04.2020.

Are determinanți adjectivali cu o conotație negativă: *parșiv, perfid, periculos, ucigaș, ucigător, agresiv, necruțător, dar și inteligent, temut, egalizator*: „Acest virus *parșiv* se ascunde în praf și în mizerie.” stirileprotv.ro, 29.03.2020; „Boala e *puternică și perfidă*, spun specialiștii.” TV, 15.04.2020; „Virusul s-a dovedit pe cât de *inteligent, pe atât de periculos*.” Ad. 24.04.2020; „Orașul care a învins lupta cu virusul *ucigaș*” capital.ro, 1.06.2020; „virusul *ucigător*” uzp.org.ro, 14.04. 2020; „virusul *necruțător*” TV, 15.04.2020; „*Temutul* coronavirus ar putea trimite Italia în recesiune” Zf.ro, 13.02.2020; „Virusul revine *agresiv* în Germania.” Zf., 19.04, 2020; „Știți care e toată chestia cu virusul COVID 19? Ne-a făcut să fim egali. Nu îi pasă cât de bogat sau sărac ești, cât de faimos, inteligent

sau amuzant ești și nici cât de tânăr sau bătrân. Este *marele egalizator*.” evz.ro, 23.03.2020.

Unii autori au exprimat o atitudine vădit ironică, prezentă atât la nivel nominal, cât și verbal: „Un virus *încoronat* incognito și oportunitatea căpăstrului pe cuvânt. Tocmai în aceste condiții, când lumea iese din starea ei firească, milenară, de ocupantă sau captivă a planetei Pământ, a apărut și *virusul cu coroană*. Nu se știe foarte exact de unde și de ce a venit, cine l-a creat și cine l-a *încoronat*, dar, la ora actuală, el este (sau poate fi) *cel mai teribil rege* pe care l-a cunoscut vreodată Planeta Albastră.” uzp.org.ro, 21.04.2020.

Ironia autorului care se îndreaptă către un rege fictiv este obținută și prin articularea numeralului *Întâi* în numele propriu: „Apocalipsa de după *Covid Întâiul*” Adevărul.ro, 3.06.2020

În alt text efectul ironic este creat prin parafrază și litotă: „Nu striviți *corona de minuni* a comentatorilor.” dw.com, 11.05.2020.

Manifestă preferință pentru cuvinte din sfera semantică a luptei: *luptă, a lupta, bătălie, război, linia întâi*: „Astfel, compania clujeană se alătură efortului pe care mediul de business îl face pentru a-i sprijini pe cei care *luptă în prima linie* cu *noul corona virus*.” Mediafax.ro, 28.04.2020; „Cosmetic Plant vine în sprijinul personalului medical în *lupta împotriva noului COVID-19*.” Mediafax.ro, 28.04.2020; „Oricât s-ar spune despre coronavirus că este *un inamic* cu care omenirea se află în *război*, dinamica diferă de cea a unui conflict armat.” mindcraftstories.ro, 11.05.2020; „...lumea s-a veselit, fără a ști că *războiul cu inamicul invizibil* încă nu e câștigat.” românailibera.ro, 20.05.2020.

De asemenea, au o frecvență foarte mare cuvintele din câmpul lexical al *morții*: *moarte, a muri, cadavru, deces*: „Peste 100 de *cadavre* adunate de armată, în cel mai afectat oraș de coronavirus din Ecuador.” digi24.ro, 5.04.2020; „Încă 13 români *au murit* de Covid-19. Bilanț total: 1.107 *morți*.” digi24.ro, 17.05.2020; „Coronavirus România. Bilanțul total al *deceselor* urcă la 1279.” digi24.ro, 2.06.2020.

Universul cromatic al coronavirusului este alcătuit din culorile: *negru, roșu, galben, verde*: „*Zi neagră* în Spania. 838 de *morți* înregistrați, în ultimele 24 de ore.” digi24.ro, 29.05.2020; „Alte patru

decese provocate de Covid-19 în România. Bilanț *negru*: 1.235 de morți.” jurnalul.antena3.ro, 28.05.2020.

Roșu și *galben* au apărut îndeosebi în sintagmele: *zonă roșie*, unde semnifică risc mare de îmbolnăvire, *zonă galbenă*, risc moderat de îmbolnăvire. Culoarea *verde* a marcat, în general, o cameră dintr-un spital în care bolnavii s-au vindecat sau o cale de acces prin care bolnavii vindecați părăseau spitalul: „Lista regiunilor și localităților din *zona roșie* și *zona galbenă* cu transmitere a COVID-19.” www.sant.ro. De asemenea, prin culoarea *verde* uneori s-au marcat spațiile pentru distanțarea fizică: „Se vor marca cu un semn vizibil de culoare *verde* locurile permise pentru transportul pasagerilor, astfel încât să se păstreze distanța de minimum un metru între pasageri.” gândul.ro, 9.05.2020.

Din punct de vedere gramatical cuvântul *coronavirus* a fost încadrat la genul neutru, cu desinența *-uri*, *coronavirusuri*, dar a fost adeseori încadrat greșit la genul masculin, cu desinența *-i*: *coronaviruși*: „Nou virus descoperit în China și raportat de autoritățile chineze în cadrul mai multor mecanisme de alertă comună internațională... face parte din familia *coronaviruşilor*.” românia.europaliberă.org, 27.01.2020; „Cele șapte tipuri de *coronaviruși*” editiadedimineata.ro, 11.04.2020.

Cuvântul *coronavirus*, cu forma de plural *coronaviruși* există în limba română, dar denumește *virusul mediatic*, generat de pandemia provocată de *virusul corona SARS – CoV-2*: „*Virusul mediatic* sub diversele sale forme s-a răspândit în paralel cu SARS-CoV-2. *Virusul mediatic* se formează printr-un amestec de fake-news, știri parțial corecte și din dorința de senzațional și audiență cu orice preț. Informarea corectă și completă reprezintă vaccinul potrivit pentru *virusul mediatic*.” raportuldegardă.ro, 24.02.2020.

Cele două cuvinte se deosebesc ca sens, ca formă de plural, cât și din punct de vedere al bolii pe care o provoacă.

Boala provocată de virusul medical se numește *COVID-19*, iar cea provocată de virusul mediatic, la jumătatea lunii februarie 2020, a fost denumită de către Organizația Mondială a Sănătății cu termenul englezesc *infodemic*, cel mai probabil format din *info[rmation]* și *[en]demic* sau *[pan]demic*. Acestuia în limba română îi corespunde

cuvântul *infodemie* creat prin contaminare din info [rmație] și [epi] demie/ [pan]demie, după model engl.: „Organizația Mondială a Sănătății a declarat că se confruntă cu o nouă epidemie, pe lângă cea generată de SARS-CoV-2,: o *infodemie* (*infodemic*, în engl.). Cu alte cuvinte o abundență de știri mai mult sau mai puțin exacte, complete și cu adevărat de ajutor pentru oameni:” raportuldegarda.ro, 24.02.2020; „*Infodemie*, un termen nou apărut în domeniul științelor sociale, mai precis științelor comunicării, a fost propus de Organizația Mondială a Sănătății, desemnând o supraabundență de informații – unele corecte, altele nu – care îngreunează accesul oamenilor la surse de încredere atunci când au mai multă nevoie de ele.” (Adrian Lesenciuc, „Coronavirusuri și coronavirusi”, în tribuna-magazin.com). S-a vorbit și despre o *infodemie trilaterală*: „*Infodemia trilaterală*: China, Rusia și Iran împotriva Lumii Libere. Faptul că avem o convergență de opinii, teme și teze ale propagandei venind din China și Rusia este o constantă probată atât la nivelul Departamentului de Stat și instituțiilor responsabile din domeniul intelligence-ului, cât și la nivelul Serviciului European de Acțiune Externă și mecanismele Stratcom consacrate ca și la NATO și statele membre. ...vine cu ipoteza că nu numai cele 2 state au o formulă coordonată de război informațional, dar la aceasta se adaugă și Iranul” Adevărul.ro, 28.08.2020

Cuvintele mai sus-menționate: *coronavirus*, *corona* au devenit productive sub raport lexical și au dat naștere la cuvinte noi prin derivare și compunere.

Creațiile lexicale noi care au în componența lor cuvintele *coronavirus* și „corona”, excerptate de noi din presa actuală se încadrează în clasa gramaticală a adjectivelor și a substantivelor.

a) adjective:

anti-coronavirus, adj. invar. cu sensul „Care este împotriva coronavirusului.”

Este un derivat format prin atașarea prefixului *anti-* la cuvântul de bază *coronavirus*.

Cuvântul *anti-coronavirus* este prezent și în limba engleză, ceea ce nu exclude totuși formarea lui în limba română.

post-coronavirus, adj.invar., cu sensul „Care urmează coronavirusului”: „Un om de afaceri din România spune cum arată viitorul *post-coronavirus*.” Capital.ro, 25.04.2020; „Efectele *post coronavirus* observate la mai multe persoane care au fost declarate vindecate.” digi24.ro, 24.04.2020. S-a format prin atașarea prefixului *post-* la cuvântul de bază *coronavirus*. Cele două cuvinte *anti-coronavirus* și *post-coronavirus* se află în relație de antonimie și au valoare stilistică neutră.

coronarian, adj.var. – Care este propriu coronavirusului – „Cercetătoriiau constatat că masculii *coronarieni* sunt foarte agitați, când au în apropiere covide (femele)...” Confluente literare, 21.04.2020. Derivatul s-a format prin atașarea sufixului adjectival *-ian* la cuvântul de bază *corona* și are valoare depreciativă atribuită de context.

coronei, la pl.– Copii procreați sau născuți pe durata pandemiei generate de coronavirusul *SARS-CoV-2* sau ulterior acestei perioade; similar decreței – ”În anii 60, 70 s-au numit *decreței*...acum cu statul acasă o să fie la iarnă un val de *coronei*?”. Cuvântul *coronei* este o creație glumeață creată din substantivul *corona* și sufixul diminutival *-el* după modelul *decreței*.

coronavirusoid, ad.var. – Provocat de coronavirus. „...Oare cum s-ar prezenta bucele acum, în plină isterie *coronavirusoidă* (ce nașpa sună!)?” Ev.z., 13.03.2020. Cuvântul este format prin derivare de la substantivul *corona* cu sufixul adjectival *-oid*. Are valoare depreciativă conferită de context și de sufixul *-oid*. (Pentru valoarea peiorativă a sufixului *-oid* a se vedea Adrian Chircu „Valoarea peiorativă a sufixului *-oid* în limba română actuală”, în diacronia.ro).

Autorul articolului însuși pare deranjat de sonoritatea greoaie a cuvântului *coronavirusoid*.

b) substantive

coronacriză, s.f. – Criză generată de pandemia de coronavirus – „PRO România propune ca fiecare cetățean afectat de *coronacriză* să beneficieze de sprijin pentru a trăi decent...” www.dcnnews.ro, 2.06.2020. Cuvântul s-a format în limba română din *corona* și *criză*, după engl. *coronacrisis* și este întrebuițat în variație liberă cu

sintagma *criză corona*: „*Criza corona*: credință, cauze, consecințe.” dw.com, 20.03.2020.

corona-derută, s.f. – Derută provocată de pandemia de coronavirus – „Răspândirea *corona-derutei*” uzp.org, ro. Cuvântul s-a format în limba română prin parataxă din *corona* și *derută* și are valoare depreciativă dată de cuvântul *derută*.

corona-idiot, s.m., pl. corona-idioți – Persoană cu un comportament contrar recomandărilor autorităților pe durata pandemiei, generată de SARS-CoV-2 – „Tipuri de *corona-idioți*.” youtube, 16.03.2020. Cuvântul are valoare depreciativă conferită de context și de substantivul *idiot* și s-a format în limba română prin compunere (parataxă) din *corona* și *idiot*, după engl. *corona-idiot*.

coronaviroză, s.f. – Afecțiune respiratorie provocată de coronavirus – „Pandemia de *coronaviroză*”, ro.wikipedia.org; „Nu încercați să vă tratați de *coronaviroză* cu soluții de pe Internet.” www.tion.ro, 30.03.2020. Cuvântul s-a format în limba română prin parataxă din substantivele „corona” și „viroză.”

coronariadă, s.f. – Acțiune amplă, de întoarcere masivă a românilor din străinătate, din cauza pandemiei de coronavirus – „Populația calificată, înalt calificată, școlită ani mulți în România, pe banii țării, și alungată din țară de toate guvernele care s-au succedat la palatele Cotroceni și Victoria din 1990 încoace, revenită masiv și precipitat acasă în timpul *coronariadei* virusate, plânge îngrozită între casa de acasă și condiția ei de slugă (badantă, muncitor cu mistria sau cu sapa, medic, inginer, profesor sau trucidat în fabricile din Italia.” uzp.org.ro, 21.04.2020. S-a format din *corona* și sufixul *-iadă*, valoare stilistică depreciativă dată de context, de determinantul „virusată” și de sufixul *-iadă*, care în vocabularul presei postdecembriste a dat naștere unui număr mare de creații lexicale, depreciative.

coridor corona, sint.subst. – Culoar de călătorie cu rută predefinită pentru a evita riscul de infectare cu SARS-CoV2 – „Asociațiile de turism din Cehia au propus ideea unui așa-numit *coridor corona* către coasta adriatică, în Croația pentru a permite străinilor să evite perioada de autoizolare de 14 zile din prezent.” Zf.ro, 24.04.2020. Sintagma subsantivală *coridor corona* reprezintă o traducere după engl. *corona corridor*.

coronavacanță – „*Coronavacanțe*: sezonul turistic de vară pare compromis...” *zf.ro*, 35.04.2020 Substantivul s-a format în limba română prin compunere (parataxă) din corona și vacanță.

După cum se poate observa, toate substantivele formate prin compunere sunt de genul feminin, cu terminația -ă.

După cum am menționat deja, boala provocată de coronavirus, în general, s-a numit *coronaviroză*, denumire care este anterioară anului 2019.

Deoarece *coronaviroza* generată de SARS-CoV-2 are și simptome specifice, a fost denumită de către Organizația Mondială a Sănătății *COVID-19*: „Spre deosebire, de formele anterioare, *coronaviroza* provocată de noul coronavirus (*SARS-CoV2*) este specifică atât animalelor, cât și oamenilor, s-a manifestat ca o infecție respiratorie, având ca simptome: dureri și usturimi în gât, febră peste 38 de grade, dureri musculare, stări de oboseală, diaree etc. Ea a fost denumită de Organizația Mondială a Sănătății *COVID-19*, abreviere din engl. **coronavirus disease that was discovered in 2019** (în traducere românească „boala declanșată de coronavirus care a fost descoperită în 2019): „Covid – 19 este o boală cauzată de un tip nou de coronavirus (*SARS – CoV – 2*). Aceasta a fost identificată pentru prima dată în China în decembrie 2019.” *Consilium.europa.eu*, 27.03.2020.

În anumite contexte preluate din presă boala mai este încă denumită și cu termenul generic *coronaviroză*: „Nu încercați să vă tratați de *coronaviroză* cu soluții miraculoase de pe Internet.” *W.tion.ro*, 30.03.2020.

Cei doi termeni *coronaviroză* și *COVID-19* aflați în relație de sinonimie parțială apar uneori în același articol: „Româncă ucisă de *coronaviroză* în Italia. Europa este în prezent epicentrul pandemiei de *Covid-19*, a declarat Tedros Adhanom Ghebreyesus.” *europafm.ro*, 14.03.2020.

Denumirea *COVID-19* a înregistrat și variante de scriere, precum: *COVID*, *Covid*, *covid*: „Simptomele *COVID-19* sunt comune gripei, se manifestă, la copii ca și la adulți, cu febră (peste 38 de grade), tuse seacă, dureri în gât, stare general de slăbiciune și oboseală, dureri musculare.” *medicover.ro*; „Stimulente *COVID* de 2500 de lei pentru

noi categorii de angajați din sistemul sanitar.” Realitatea.net, 27.05.2020; „La iarnă este posibilă o creștere a cazurilor de îmbolnăviri COVID” Realitatea.net, 27.05.2020; „9 angajați ai unei fabrici de produse metalice, din Codlea, județul Brașov, au fost confirmați cu Covid-19.” StiriProTv, 31.05.2020; „Comunicarea în era COVIDului.” ro.pinterest.ro, 3.03.2020; „Comuna Traian din Lunca Dunării în vremea covidului” pressone.ro, 3.05.2020.

A devenit un fel de termen emblematic, vorbindu-se de „pacienți Covid”, „spitale Covid”, „era Covid”, „generația Covid”: „Informații pacienți COVID-19” icfundeni.ro; „Donații pentru spitalul Covid-19 de la Târgu Cărbunești.”Ad., 15.05.2020; „Turismul în era Covid-19.” Z.fn., 30.05.2020; „România politicianilor din generația Covid. Aleșii națiunii asta fac. Nu cred că se va schimba ceva. Nici măcar ei. Ei vor conduce în continuare, bat orice virus, sunt generația Covidului.”Ad., 13.05.2020.

A fost asemănat cu epidemii care s-au manifestat în timpul Imperiului Roman, în Evul Mediu și în timpul Imperiului Țarist și denumit chiar ”ciumă.”

În unele texte din presa scrisă, din punct de vedere lexical s-a constatat și o extindere a cuvântului spre alte domenii, respectiv sportiv și politic: „Au driblat COVID-ul și așteaptă.”TVR, 21.05.2020; „Inițiativa Șah-mat covidului.” digisport.ro, 19.05.2020; „Cum reușește coronavirusul politic săucidă industria de jocuri tradiționale din România?” capital.ro, 6.05.2020.

Din punct de vedere gramatical este invariabil, dar înregistrează și forme flexionare, în general, cu valoare depreciativă sau ironică, atât în presă, cât și în texte literare: „Ei vor conduce în continuare, bat orice virus, sunt generația Covidului.” Ad., 13.05.2020; „Covidul, partidul și pensiile speciale”, mediafax.ro, 28.05.2020. Uneori apare și în structuri gramaticale în care s-a omis prepoziția.

Reprezentativă pentru flexiunea, creativitatea și conotația depreciativă a cuvântului Covid este scrierea literară parodică „Moartea Regelui Covid al XIX-lea” a lui Chira Aurel Lucian (Confluente literare, nr. 3399 din 21.04.2020) în care cuvântul Covid are valoare antroponimică, fiind Regele Covid al IX-lea, iar soția lui, Covida. Copiii/supușii lui se numesc covizi, iar femelele lor covide: „Alături de el, Regina Covida, pregătită pentru înmulțire, pentru

misiune...Regele *Covid al IX-lea* urmărea liniștit prin sistemele lui informatice cum armatele lui de *covizi* cuceresc lumea; ...periclitând răspândirea *covidului*.”

Uneori în presă se face confuzia între denumirea virusului și cea a bolii, deși specialiștii au atras atenția asupra faptului că virusul se numește *coronavirus*, iar boala provocată de el, *COVID-19*.

Pe digi24.ro, din data de 11.02.2020, se afirmă că „Organizația Mondială a Sănătății a dat un nou nume oficial coronavirusului din China: *Covid-19*”, deși din același articol, rezultă că denumirea *Covid-19* este a bolii: „Denumirea vine de la ”**coronavirus disease that was discovered in 2019**” (trad. „boala declanșată de coronavirus care a fost descoperită în 2019”), potrivit explicațiilor oferite de reprezentanții OMS.”; „Până astăzi, 30 mai, pe teritoriul României, au fost confirmate 19.133 de cazuri de persoane infectate cu *virusul COVID-19 (coronavirus)*.” mai.gov.ro, 30.05.2020.

În unele contexte apare și structura greșită *noul Covid* : „Însă nu știm momentan care este legătura cu *noul COVID-19* sau de ce aceste inflamații apar doar la unii pacienți, a declarat doctorul.” gandul.ro, 3.05.2020; „Explozia cazurilor de infectare cu *noul virus COVID-19*...În România sunt declarate oficial 3 cazuri de infectare cu *noul COVID-19*.”, csid.ro, 2.03.2020

Adjectivul *noul* poate fi atribuit numai substantivului *coronavirus SARS-CoV-2*, deoarece definește o tulpină a acestui virus, care s-a manifestat pentru prima dată în 2019, dar nu se justifică ca determinant al substantivului *COVID-19*, deoarece boala aceasta este specifică numai *coronavirusului SARS-CoV-2*, *ci nu coronavirusului, în general*.

Dintre toate cuvintele analizate, *COVID* manifestă cea mai mare productivitate lexicală.

Este productiv atât în limba engleză, cât și în limba română, dând naștere la cuvinte formate prin derivare, prin compunere, contaminare și prin conversiune.

Prin derivare a constituit termenul-bază pentru:

a) Adjective invariabile:

anti-Covid 19 – Care este împotriva, care combate Covid-19 – „Bătălia crâncenă pentru vaccinul *anti-Covid 19* intră în faza acută.”

Ad., 16.05.2020; „Povestea incredibilă a ceaiului *anti-COVID* din Madagascar.”digi24.ro, 23.05.2020.

Se constată o mare inconsecvență în scrierea cuvântului: „Testare **anti-COVID** în farmacii.” Mediafax.ro, 26.04.2020; „Aplicații **anti Covid**”Digi24.50, 23.04.2020; „Tom Hanks a donat sânge pentru dezvoltarea unui vaccin *anti-COVID-19*”, mediafax.ro, 26.04.2020; „Noi, românii, avem o genă *anticovid* mai eficientă decât cea descoperită de cercetătorii belgieni.”Digi24.ro, 24.04.2020.

post-Covid – Care urmează pandemiei de Covid-19 – „Noua geopolitică a Rusiei *post-COVID-19*.”Ad., 15.05.2020; „Călătoria aeriană *post-Covid-19* va fi mai ieftină sau mai scumpă.” gândul.ro, 19.05.2020

Din punct de vedere lexical cele două cuvinte *anti-Covid* și *post-Covid*, se află în relație de antonimie, din punct de vedere stilistic au valoare neutră. Etimologic ar putea fi formate în limba română prin atașarea prefixelor *anti-* și *post-* la cuvântul de bază „Covid”, dar având în vedere că ele există și în limba engleză și că majoritatea terminologiei *coronavirus* a fost creată în limba engleză, optăm pentru formarea lui în limba română, după model englezesc.

b) Substantive comune, majoritatea cu valoare depreciativă

anticovidist, s.m., pl. anticovidști – Persoană care este împotriva celor care fac propaganda *pro-COVID* – „Avem două chestiuni majore care nu sunt noi și nu sunt unice pentru România: slaba încredere în autoritate - și vedem ce se întâmplă peste tot în lume, de exemplu, demonstrațiile *anticovidștilor...*”gândul.ro, 18.05.2020.

Din punct de vedere etimologic, cuvântul *anticovidști*, în mod firesc ar trebui să fie un derivat format prin atașarea prefixului *anti-* la cuvântul de bază *covidist*, pentru care nu avem încă atestări, ceea ce nu exclude totuși prezența lui în limba română. Ar putea fi explicat și ca un derivat parasintetic, format din prefixul *anti-* cuvântul de bază *Covid* și sufixul *-ist*.

Coviduit, pl. Coviduiți, substantiv propriu, depreciativ, cu sensul „Persoană bolnavă de Covid”: „Klaus Magnus și-a propus să conducă singur **Corabia Coviduiților**, până în pânzele albe.” mediafax.ro,

29.05.2020. La formarea cuvântului *Coviduit* au contribuit mai multe procedee: un presupus verb *a covidui*, format prin derivare de la *Covid* și sufixul *-ui* de la care s-a format mai întâi participiul *coviduit* devenit substantiv prin conversiune.”

Într-o creație poetică am găsit o adevărată familie lexicală a cuvântului *COVID*. El este denumit pe rând, prin cuvinte cu valoare depreciativă: prin diminutivul *covidaș*, format de la *COVID* cu sufixul *-aș*, *Coviduță*, format din *COVID* cu sufixul *-uță*, cât și prin augmentativul *covidoi*, format de la cuvântul *COVID* cu sufixul *-oi*. (Elena Trifan, „Coviduță” în *Confluente literare*, ediția nr. 3419 din 11.05.2020). Într-o altă creație literară apare substantivul propriu *Covidița*, „Soția Covidului”, format de la *COVID* cu sufixul moțional *-iță*: *Covidița să nu-ți nască/Decât suflete de iască.*” (Elena Trifan – „Coronaghimpele”, în *Confluente literare*, nr. 3419 din 7.05.2020)

c. Verbe:

a **covidi** cu sensul „a se îmbolnăvi de COVID”, prin extindere „a se îmbolăvi”, „a se infecta”, format din *Covid* și sufixul verbal *-i*: „Guvernele *covidează economia* la cererea populației.” Ad.7.05.2020; „Și de-o fi să *covidești/Leacuri să nu dovedești!*” (*Confluente literare*, nr. 3419 din 7.05.2020)

II. COMPUNERE

Majoritatea creațiilor lexicale nou formate sunt substantive compuse sau sintagme substantivale și un singur adjectiv.

a.1 Substantive și sintagme substantivale cu valoare depreciativă:

covidiot, s.m, pl. covidioți – Persoane care în timpul pandemiei de *COVID-19* și al crizei de echipamente medicale s-au postat pe Internet purtând măști pe post de sutiene și bikini – „Aceste bombe sexy au făcut bikini din măști. *E plin de Covidioți!* Acești influenceri de pe rețelele sociale, numiți *Covidioți* au stârnit valuri de furie pe Internet.” *gândul.ro*, 4.04.2020”. Apare și în limba engleză, format din

covid și *idiot*, unde unul dintre jurnaliștii de la The Guardian¹ îi atribuie următoarele sensuri: „cineva care își face stocuri de hârtie igienică și care încalcă regulile de distanțare fizică pentru a face plajă în parc; ca alternativă, cineva care merge în parc ca să fotografieze persoanele aflate în parc și să le facă de rușine că sunt în parc”. Cuvântul s-a format în limba română din *cov[id]* și *idiot*, după engl. *covidiot*, și are valoare depreciativă dată de cuvântul *idioti* și de trăsăturile referentului. Se află în relație de sinonimie cu substantivul ”corona-idiot.”

iCovid – Cuvânt folosit ironic de Mircea Badea la adresa jurnalistului Mihai Bendeac care în cadrul emisiunii *iUmor* s-a declarat bolnav de Covid: „Plus tifos și ciumă. De aia galbenă, nu roșie, *iCovid*, a scris Mircea Badea pe pagina sa de Facebook.” Capital.ro. S-a format prin substituirea cuvântului *Umor* cu termenul *Covid*.

lucovid – Denumire depreciativă atribuită premierului Ludovic Orban – „Deciziile, luate cu 20 de minute înaintea expirării stării de urgență sau cu 5 minute înainte începerii stării de alertă, arată culmile incompetenței și disperării *lucovidului*, care, pe zi ce trece devine, în mod evident, mult mai periculos decât covidul.” gândul.ro, 22.05.2020. Valoarea depreciativă reiese din context și din trăsăturile atribuite referentului. Cuvântul s-a format prin compunere din *Lu[dovic]* și *covid*.

a.2. Substantive și sintagme substantivale cu valoare neutră, majoritatea create în limba engleză și traduse în română

metoda Covid-ul – „Infractorii au adoptat *metoda Accidentul* și au trecut la *metoda Covid-ul*. Ei sună potențialele victime la telefon și, pretinzând că rude ale acestora au fost diagnosticate cu COVID-19, cer bani pentru achiziționarea de aparate de ventilație.”digi24.ro, 1.05.2020. Sintagma are valoare peiorativă, conferită de trăsăturile referentului și s-a format în limba română.

¹ <https://www.theguardian.com/commentisfree/2020/apr/15/from-covidiot-to-doomscrolling-how-coronavirus-is-changing-our-language>

Unitate de Suport Medical Covid-19 – „*Noua Unitate de Suport Medical COVID-19* de tip modular este destinată bolnavilor confirmați, cu simptomatologie moderată, este amenajată pe o suprafață totală construită de 2.369 mp, spațiile de îngrijire medicală fiind desfășurate pe 1.901,5 mp, unde se pot asigura condiții optime de îngrijire în 90 de paturi.”digi24, 9.05.2020.

COVID-19 Solidarity Response Fund – Fond internațional, obținut prin donații, pentru sprijinirea Organizației Mondiale a Sănătății – Evenimentul HOMETEAMHERO se va desfășura la nivel global în perioada 29 mai -7 iunie, iar pentru fiecare oră de activitate înregistrată se va dona 1 dolar către *COVID-19 Solidarity Response Fund* – Fondul global pentru sprijinirea activității Organizației Mondiale a Sănătății. Obiectivul este atingerea unui număr total de un million de ore.”ziare.com, 29.05.2020.

certificate COVID free – Document propus de Grecia care să ateste faptul că o persoană care va călători în această țară nu este bolnavă de COVID – „Grecia a cerut *certificate COVID free*”TVR, 24.04.2020.

pașaport COVID – Document care să ateste faptul că o persoană care călătorește dintr-o țară în alta nu este bolnavă de COVID – „Demnitarii au căzut de acord să inițieze așa-numitele *pașapoarte COVID -19*, precum și să analizeze posibilitatea deschiderii unor coridoare speciale pentru călători.” capital.ro, 27.04.2020. În limba română sintagma este tradusă după engl. „COVID-19 passport”.

degetele COVID-19/piciorul Covid/Covid Toes – Presupus simptom al îmbolnăvirilor de COVID, manifestat prin leziuni de culoare violacee, asemănătoare degerăturilor, manifestate la degetele unor bolnavi de COVID-19 – „*Degetele COVID-19*, cea mai recentă afecțiune posibilă infectării cu noul virus...*Degetele COVID-19*, așa cum este numit de dermatologi, se manifestă prin înroșirea degetelor de la mâini și de la picioare, ca și cum ar fi degerate, spun medicii.” mediafax.ro, 21.04.2020; „Au existat multe rapoarte despre *piciorul Covid* – o erupție cutanată care apare pe picioarele pacienților chiar și în absența altor simptome – dar cercetătorul principal dr. Ignacio Garcia – Dovel a spus că cea mai frecventă formă de erupție cutanată întâlnită au fost denivelări mici și roșii, care tind să apară pe tors.”

digi24.ro, 20.05.2020; „Simptomul a fost denumit *Degetele COVID* și a fost observat de medici pediatri dermatologi de la Northwestern University Feinberg School of Medicine. Este posibil ca aceste leziuni să fie cauzate de inflamații ale vaselor de sânge, ca reacție la infecția cu virusul SARS-CoV-2, dar se vindecă spontan în majoritatea cazurilor, au observat specialiștii dermatologi...Ce sunt aceste *Covid Toes*? Reprezintă leziuni localizate la degetele de la picioare.” csid.ro, 23.04.2020. După cum se observă din contextele de mai sus, sintagma „Covid Toes” a apărut în limba engleză și a fost tradusă în limba română prin „degetele COVID” sau „piciorul COVID.”

container COVID-19 – Denumire atribuită unui container plasat în curtea unui spital, în care erau depuși morții de COVID pentru a nu fi infectate și alte persoane – „La Spitalul Clinic Municipal din Timișoara, 13 decedați au ajuns în *containerul COVID-19*, pentru că medicii au suspectat că acești pacienți puteau fi infectați....,De ce l-au băgat *la COVID* dacă testul lui e negativ?” Libertatea.ro, 20.04.2020. Considerăm sintagma formată în limba română, întrucât structura engl.” container COVID” are un alt sens.

Covid Monitor – Aplicație românească, informatizată, pentru depistarea Covid – 19, fără contact medic-pacient – „*Covid Monitor*, proiectul românesc, apărut în criza medicală, care poate ajuta enorm și în viitor.” Playtech, 14.05.2020

COVID Organics – Băutură preparată în Madagascar din planta artemisia pentru tratarea COVID-19 – „De atunci, mai multe țări din Africa au plasat comenzi pentru a primi băutura care este vândută sub denumirea de *COVID Organics*” smartradioro, 15.05.2020. Denumirea preparatului a fost creată din termeni englezești și preluată de limba română în circuitul internațional de cuvinte generate de pandemia de coronavirus.

După cum se poate observa, sintagmele *metoda Covidul*, *Covid Monitor*, *container COVID* și substantivul compus *Unitate de Suport Medical Covid-19* s-au format în limba română; *COVID-19 Solidarity Response Fund*, *certificate COVID free*, *COVID Organics* s-au format în limba engleză de unde au fost preluate întocmai, *pașaport Covid* și *degetele Covid* au fost create în limba engleză și traduse în limba română.

Cuvintele *corona*, *COVID* și altele frecvente în contextul pandemiei de coronavirus, precum: *carantină*, *izoleta*, *lockdown* „*carantină*” în Asia au dobândit statut de antroponime (nume de botez) atribuite de părinți copiilor care s-au născut în această perioadă pentru a imortaliza bucuria trăită într-un moment atât de grav:

„Pandemia, prilej de inspirație pentru părinți. „Covid”, „Corona” și „Carantină”, numele date unor bebeluși. Părinții din întreaga lume s-au inspirat din pandemia de COVID-19 și le-au dat propriilor copii nume destul de „crude”, precum *Corona*, *Covid* și *Lockdown* (Carantină)... *Corona Kumar* și *Covid Marie* sunt numele date de părinții din Sud-Estul Asiei copiilor lor care au venit pe lume în vremea noului coronavirus, potrivit AFP... Acest COVID-19 a provocat mari suferințe în întreaga lume, a spus tatăl... Am vrut ca numele să ne aducă aminte că COVID nu doar ne-a adus suferință. În ciuda tuturor acestor lucruri, am primit o binecuvântare, a adăugat el. L-am numit *Lockdown*, amintindu-ne de toate problemele cu care a trebuit să ne confruntăm în această perioadă grea.” fanatik.ro, 30.04.2020.

În România literară nr. 16-17/2020 se spune că „Se pare că niște părinți au avut ideea bizară să-și boteze cei doi gemeni Corona și Virus.”

Într-un banc românesc apare și antroponimul „Izoleta.”

Cuvintele *Covid* și *Izoleta* au devenit și zoonime. La Muzeul Golești un mânăz a primit numele neoficial *Covid* și o femelă *Izoleta*.

CONCLUZII

Denumind realități dure, specifice unui context mondial, economic și medical nociv pentru existența normală a planetei, cuvintele analizate mai sus, au avut totuși un rol important în îmbogățirea vocabularului internațional și românesc.

Au fost reactivați termeni anteriori anului 2019, precum *coronavirus*, *corona*, *coronaviroză*, dar au fost create și cuvinte noi prin derivare, compunere, calchiere, contaminare.

Din punct de vedere gramatical cele mai multe din creațiile lexicale analizate se încadrează în clasa gramaticală a substantivelor, urmată de cea a adjectivelor și a verbelor.

Chiar dacă unele din ele sunt creații efemere, cu valoare depreciativă, prezintă totuși importanță pentru specialiști și pentru vorbitorii limbii române, întrucât sunt o dovadă a creativității limbii române și reflectă o realitate și o atitudine față de ea.

Limba română a adoptat termeni internaționali, dar și-a manifestat și propria creativitate, care, după cum știm, după 1990 a devenit explozivă. Cuvintele analizate de noi se impun atenției cercetătorilor, cât și tuturor vorbitorilor limbii române, prin valoarea lor documentară, prin caracterul actual, frecvența foarte mare, prezența lor într-un context marcant din istoria omenirii, necesitatea de a fi lămurite greșelile care se fac în întrebuințarea lor în uz în vederea obținerii unei exprimări cât mai corecte.

CORONAVIRUS AND ITS LEXICAL CREATIONS

(Abstract)

Keywords: coronavirus, corona, Covid.

The goal of the paper hereby was to study the words: *coronavirus*, *2019-nCoV*, *SARS-CoV2*, *COVID-19*, due to their currentness and frequency they have enjoyed in the Romanian and international vocabulary during the recent pandemic.

We focused on the meaning of the words, their flexion, orthographic versions, etymology, stylistical values, confusions and mistakes in using them, productivity.

Am avut în vedere sensurile cuvintelor, forme flexionare, variante ortografice, etimologia, valori stilistice, confuzii și greșeli de întrebuințare în uz, productivitatea lor lexicală.